

**Βόρεια
Πίνδος**
Εθνικό Πάρκο

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΡΥΜΩΝ
ΒΙΚΟΥ – ΑΩΟΥ & ΠΙΝΔΟΥ

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ
τη Βόρεια Πίνδο

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Η «θέσπιση» προστατευόμενων περιοχών στην χώρα μας φαίνεται να ξεκινάει από πολύ παλιά. Στην αρχαία Ελλάδα πολλά δάση κυρίως, είχαν συνδεθεί με τη θρησκεία και ονομαζόταν «ιερά δάση» τα οποία προστατεύονταν αυστηρά και αφήνονταν στη φυσική τους εξέλιξη.

Το πρώτο εθνικό πάρκο παγκοσμίως δημιουργήθηκε το 1872 στο Yellowstone των ΗΠΑ. Στην Ευρώπη οι προστατευόμενες περιοχές που δημιουργήθηκαν ήταν μικρότερης έκτασης και περιελάμβαναν τουλάχιστον σε ένα μέρος τους κατοικημένες περιοχές και ανθρώπινες δραστηριότητες. Η πρώτες προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα ήταν ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου και ο Εθνικός Δρυμός του Παρνασσού που ιδρύθηκαν το 1938.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ ΚΑΙ Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΑΞΙΑ

Το Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου ιδρύθηκε το 2005 με την ΚΥΑ 23069/ΦΕΚ 639Δ' (14/6/2005). Βρίσκεται στη βορειοδυτική Ελλάδα και διοικητικά ανήκει στις Περιφερειακές Ενότητες Ιωαννίνων και Γρεβενών. Αποτελεί το μεγαλύτερο χερσαίο Εθνικό Πάρκο της χώρας μας, με έκταση 1.969.741 στρέμματα και στα όρια του περιλαμβάνει ολόκληρη την περιοχή του Ζαγορίου, περιοχές της Κόνιτσας και του Μετσόβου, καθώς και το δυτικό τμήμα του Νομού Γρεβενών.

Η οικολογική αξία του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, η οποία έχει αναγνωρισθεί σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, προκύπτει από το γεγονός ότι στην έκτασή του περικλείει δύο (2) προϋπάρχοντες Εθνικούς Δρυμούς, του Βίκου- Αώου και της Πίνδου (Βάλια Κάλντα), έντεκα (11) περιοχές του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών «ΦΥΣΗ 2000» (NATURA 2000), εκ των οποίων οι έξι ανήκουν εξ ολοκλήρου στο Εθνικό Πάρκο, ενώ οι υπόλοιπες πέντε κατά ένα μέρος τους. Επίσης περικλείει μία (1) περιοχή που είναι χαρακτηρισμένη ως Βιογενετικό Απόθεμα, στο εσωτερικό της Βάλια Κάλντα, έντεκα (11) Καταφύγια Άγριας Ζωής και τέλος ένα σημαντικό τμήμα του Γεωπάρκου Βίκου – Αώου, το οποίο αποτελεί μέλος του Ευρωπαϊκού και Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων και ένα από τα τέσσερα (4) Γεωπάρκα της χώρας μας.

Οι περιοχές του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών «ΦΥΣΗ 2000» (NATURA 2000) που ανήκουν στο Εθνικό Πάρκο είναι οι εξής:

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΠΟΥ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
Όρος Βασιλίτσα	ΕΖΔ	GR 1310001	8.012,78
Βάλια Κάλντα και Τεχνητή Λίμνη Αώου	ΖΕΠ	GR 1310002	14.660,48
Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), (Ευρύτερη περιοχή)	ΕΖΔ	GR 1310003	6.838,25
Όρη Όρλιακας και Τσούργιακας	ΖΕΠ	GR 1310004	10.230,24
Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου	ΕΖΔ	GR 2130001	12.794,25
Κορυφές Όρους Σμόλικα	ΕΖΔ - ΖΕΠ	GR 2130002	19.975,72
Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου	ΕΖΔ	GR 2130004	33.114,95
Περιοχή Μετσόβου (Ανήλιο-Κατάρα)	ΕΖΔ	GR 2130006	7.328,82
Όρος Μιτσικέλι	ΕΖΔ	GR 2130008	8.435,99
Όρος Τύμφη (Γκαμήλα)	ΖΕΠ	GR 2130009	27.416,44
Κεντρικό Ζαγόρι και ανατολικό τμήμα όρους Μιτσικέλι	ΖΕΠ	GR 2130011	53.407,84
ΕΖΔ: Ειδική Ζώνη Διατήρησης ΖΕΠ: Ζώνη Ειδικής Προστασίας			

Βάλια Κάλντα

Τύμφη – Γκαμήλα

ΟΙ ΖΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ

Η μεγάλη έκταση της προστατευόμενης περιοχής, αλλά και η ανάγκη να συνδυαστεί η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με τη διατήρηση και επέκταση των ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων, οδήγησε στην οριοθέτηση δύο συγκεκριμένων Ζωνών προστασίας εντός της περιοχής του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, για κάθε μία από τις οποίες ορίστηκαν οι επιτρεπόμενες χρήσεις και το καθεστώς προστασίας των οικοσυστημάτων της.

Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζονται ως **Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Ζώνη Ι)** οι τρεις πυρήνες του Εθνικού Πάρκου, που είναι ο πυρήνας του Εθνικού Δρυμού Πίνδου (Βάλια Κάλντα), το φαράγγι του Βίκου και η χαράδρα του Αώου. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από τον υψηλότερο βαθμό προστασίας με κύριο στόχο τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και την αποτελεσματική προστασία του ώστε να ακολουθήσει τη φυσική του εξέλιξη χωρίς ανθρώπινες επεμβάσεις. Γύρω από τις ανωτέρω περιοχές, καθώς και σε ορισμένες επιπρόσθετες θέσεις του Εθνικού Πάρκου, εκτείνεται η **Ζώνη Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών (Ζώνη ΙΙ)**. Οι τέσσερις περιοχές που περιλαμβάνει αυτή η Ζώνη χαρακτηρίζονται επίσης από υψηλό βαθμό προστασίας ο διαχειριστικός στόχος παραμένει κοινός εντός των ορίων τους όμως επιτρέπεται να εκτελούνται έργα και εργασίες, να γίνονται έρευνες και να ασκούνται δραστηριότητες, κυρίως παραδοσιακού χαρακτήρα.

Φαράγγι Πορτίτσας

Το υπόλοιπο τμήμα του Εθνικού Πάρκου (εκτός των δύο Ζωνών Προστασίας), που κατέχει και τη μεγαλύτερη έκταση, είναι η **περιοχή του Εθνικού Πάρκου** η οποία περικλείει σχεδόν όλους τους οικισμούς του πάρκου και εντός της ο βαθμός προστασίας είναι ηπιότερος ενώ ο κύριος σκοπός της είναι η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις ασκούμενες δραστηριότητες των κατοίκων, οι οποίες θα πρέπει να βελτιώνονται με κατεύθυνση τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους και με παράλληλη παροχή δυνατοτήτων οικοτουριστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Εκτός του Εθνικού Πάρκου και για την αποτελεσματικότερη προστασία της προστατευόμενης περιοχής, έχουν χαρακτηριστεί ως **Περιφερειακές Ζώνες (Ζώνη ΙΙ)** τέσσερις επιμέρους περιοχές. Έχοντας ως κύριο στόχο τον έλεγχο των χρήσεων γης, των δραστηριοτήτων και των έργων που ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου, καθώς και τη διατήρηση και αποκατάσταση περιοχών σημαντικών για την προστασία της αρκούδας. Στις Περιφερειακές Ζώνες, επιτρέπονται

δραστηριότητες με στόχο την ήπια ανάπτυξη της περιοχής καθώς και την ανάπτυξη ήπιων μορφών αναψυχής.

Όλες οι ασκούμενες δραστηριότητες και τα εκτελούμενα έργα, εντός της προστατευόμενης περιοχής, πρέπει να είναι σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Κοινή Υπουργική Απόφαση ίδρυσης του Εθνικού Πάρκου. Επιπρόσθετα, ισχύει η νομοθεσία που αφορά γενικότερα το περιβάλλον στην Ελλάδα, η δασική νομοθεσία και ιδιαίτερα η νομοθεσία που διέπει τους Εθνικούς Δρυμούς. Σύμφωνα με τις γενικές ρυθμίσεις που διέπουν την Προστατευόμενη Περιοχή, δεν επηρεάζονται οι τομείς της κτηνοτροφίας, της γεωργίας, της δασοκομίας, της διαχείρισης δασών, της εμπορίας και μεταποίησης τοπικών προϊόντων. Αντιθέτως, δεν επιτρέπεται η χωροθέτηση μεγάλων τουριστικών εγκαταστάσεων και ξενοδοχειακών μονάδων, μεγάλων πτηνοτροφικών μονάδων και μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων, ενώ προωθούνται τα μικρά τουριστικά καταλύματα, τα ορειβατικά καταφύγια, η παραγωγή και μεταποίηση τοπικών προϊόντων και γενικά η ισορροπη ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον.

Πηγές Βοϊδομάτι

ΓΕΩΛΟΓΙΑ & ΟΡΕΙΝΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ «Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΠΟΥ ΕΠΙΝΕ ΒΟΥΝΟ»

Τα πετρώματα του Εθνικού Πάρκου αφηγούνται με τον δικό τους τρόπο την ιστορία της μεγαλύτερης οροσειράς της ελληνικής χερσονήσου, της Πίνδου. Την ιστορία μιας αρχέγονης και απέραντης εσωτερικής θάλασσας, της Τηθύος, απομεινάρια της οποίας αποτελεί η Μεσόγειος. Οφιόλιθοι, που πήραν το όνομά τους από την πρασινωπή και λαμπερή εμφάνισή τους, που θυμίζει δέρμα φιδιού, αναδύθηκαν από τον πυθμένα του ωκεανού για να συντροφεύουν, ως βουνά, τον ποταμό Αώο. Ο Σμόλικας, το δεύτερο σε ύψος βουνό της Ελλάδας (2.637 m), η Βασιλίτσα (2.249 m), τα όρη του Λύγκου (2.177 m), η Τσούκα Ρόσσα (1.987 m), ο Κλέφτης (1.846 m) και το Φλάμπουρο (1.914 m), με συνολική έκταση περίπου 1.000 km², αποτελούν το μεγαλύτερο σύμπλεγμα οφιολιθικών πετρωμάτων της χώρας και ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης. Τα εδάφη τους είναι ιδιαίτερος πλούσιο σε μαγνήσιο και, για τον λόγο αυτό, φιλοξενούν μια ξεχωριστή χλωρίδα όπου κυριαρχούν τα δάση της μαύρης και της λευκόδερμης πεύκης καθώς και πολλά σπάνια και ενδημικά είδη φυτών.

Πετρώδεις πλαγιές, γυμνοί και απότομοι βράχοι, λιθώνες, σπήλαια και βάραθρα διηγούνται τη συνέχεια της γεωλογικής ιστορίας και των ασβεστολιθικών σχηματισμών. Ο ασβεστόλιθος, από τα πιο κοινά πετρώματα της Ελλάδας, δημιουργήθηκε πριν από 35.000.000 έτη στον βυθό της Τηθύος. Εκεί, κελύφη από όστρακα και άλλους θαλάσσιους οργανισμούς

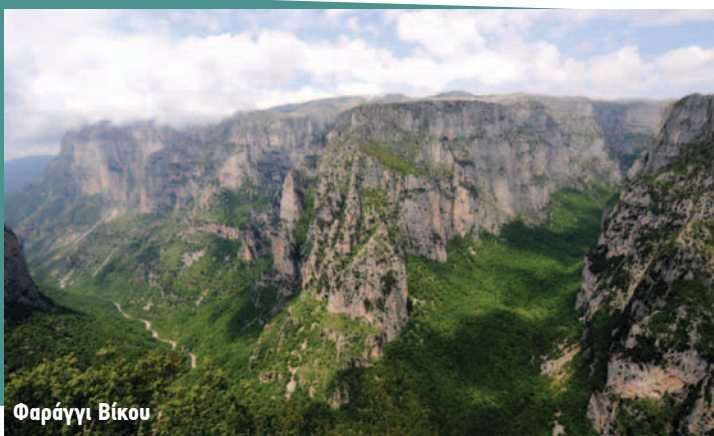

Δρακόλιμνη Τύμφης

κατακάθισαν στον πυθμένα της θάλασσας, δημιουργώντας τα πετρώματα που σταδιακά αναδύθηκαν στην επιφάνεια για να σχηματίσουν μεγάλα τμήματα της οροσειράς της Πίνδου, όπως την Τύμφη (2.497 m), το Μιτσικέλι (1.810 m), αλλά και το φαράγγι του Βίκου και τη χαράδρα του Αώου. Ανάμεσα στα δύσβατα βουνά παρεμβάλλονται αβαθείς λεκάνες που ονομάζονται «πόλγες» ή «δολίνες». Χαρακτηριστικές του ασβεστόλιθου, αποτελούν απομεινάρια καρστικών σχηματισμών και αδιάψευστοι μάρτυρες της γεωλογικής ιστορίας της περιοχής. Οι λεκάνες αυτές, σχηματίζουν οροπέδια και μικρές εύφορες κοιλάδες, βάζοντας τη δική τους σφραγίδα στο τοπίο της Πίνδου. Η πιο εντυπωσιακή και η μεγαλύτερη σε έκταση, είναι η σχεδόν επίπεδη πόλη Ασπραγγέλων – Άνω & Κάτω Πεδινών, η οποία αποτελεί και τη μοναδική εκτεταμένη πεδινή περιοχή στο Ζαγόρι.

Οι ασβεστολιθικοί και οφιολιθικοί σχηματισμοί, σε ορισμένες θέσεις, διακόπτονται από συμπίεσμένες ανάμεσά τους ζώνες σκουρόγκριζου φλύσχη, ο οποίος, στην πραγματικότητα, αποτελεί στερεοποιημένες αποθέσεις πηλού και άμμου αβαθούς θάλασσας. Ο φλύσχη καταλαμβάνει τη χαμηλή υψομετρική ζώνη του Κεντρικού και Ανατολικού Ζαγορίου, καθώς και το όρος Κλέφτης. Οι σχηματισμοί του δημιουργούν εντυπωσιακές πτυχώσεις και χαμηλούς λόφους, στους οποίους αναπτύσσονται δάση πλατύφυλλης δρυός και βοσκοτόπια. Η εξαιρετικά υψηλή γεωλογική αξία της περιοχής, τόσο από επιστημονικής όσο και από αισθητικής άποψης, συντέλεσε στην ίδρυση του Γεωπάρκου Βίκου – Αώου το 2010 και στην ένταξή του στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO, ως Μνημείο Παγκόσμιας Γεωλογικής Κληρονομιάς. Εντυπωσιακά στοιχεία του Εθνικού Πάρκου της Βόρειας Πίνδου είναι επίσης τα φαράγγια της Πορτίτσας, του Μικρολίβαδου και του Τσούργιακα στον Νομό Γρεβενών.

Φαράγγι Βίκου

ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου είναι ενδιάμεσο του Μεσογειακού και του Μεσευρωπαϊκού, συγκεκριμένα στην περιοχή επικρατούν δύο κλιματικοί τύποι, ο ηπειρωτικός και ο ορεινός. Ο ηπειρωτικός τύπος κλίματος που χαρακτηρίζεται από ζεστά καλοκαίρια με λίγες τοπικές βροχές και ψυχρούς, πλούσιους σε βροχές χειμώνες επικρατεί στα χαμηλότερα υψόμετρα όπου βρίσκονται και οι περισσότεροι οικισμοί του Εθνικού Πάρκου. Ο ορεινός τύπος κλίματος που χαρακτηρίζεται από δροσερά με αρκετές βροχές καλοκαίρια και τραχείς χειμώνες με άφθονες βροχές και χιονοπτώσεις να επικρατούν στα μεγαλύτερα υψόμετρα. Χαρακτηριστικά η περιοχή της Βάλια Κάλντα που στη βλάχικη διάλεκτο σημαίνει «Ζεστή Κοιλάδα» πήρε το όνομά της κατ' ευφημισμόν καθώς αποτελεί μία από τις πιο κρύες και υγρές περιοχές της χώρας μας.

Αρκουδόρεμα – Βάλια Κάλντα

Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της περιοχής, οι κλιματικές συνθήκες και η πολύχρονη ανθρώπινη παρουσία, συνετέλεσαν στη δημιουργία του μοναδικού, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, φυσικού πλούτου που διαθέτει το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου. Η ποικιλία υψόμετρων, που κυμαίνονται από 400 έως 2.637 m, οι συχνές εναλλαγές κορυφών, ράχων, κοιλωμάτων, ρεμάτων, ποταμών, διαφορετικών προσανατολισμών, έντονων κλίσεων και γενικά το πολυσχιδές και έντονο ανάγλυφο της περιοχής, συνέβαλαν καθοριστικά στη δημιουργία αυτοχθόνων, πρωτογενών δασικών οικοσυστημάτων, πλήθους οικοτόπων, ιδιαίτερα πλούσιες βλάστησης, διαμορφώνοντας εντός της προστατευόμενης περιοχής όλες της ζώνες βλάστησης της χώρας μας.

Στη Βόρεια Πίνδο στα χαμηλότερα υψόμετρα (400m – 700m) συναντά κανείς την ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης ή ζώνη των αείφυλλων πλατύφυλλων ή ζώνη της αριάς (*Quercetalia illicis*) με χαρακτηριστικό εκπρόσωπο το πουρνάρι (*Quercus coccifera*) και κυριότερα είδη το φιλύκι (*Phillyrea latifolia*), το φράξο (*Fraxinus ornus*), είδη αρκεύθων (*Juniperus communis* και *Juniperus oxycedrus*), την αγριοκουμαριά (*Arbutus adracne*) κ.α. Τα δάση της ζώνης αυτής εμφανίζονται θαμνόμορφα, διασπασμένα σε νησίδες, κυρίως στις χαράδρες του Βίκου, Βοϊδομάτη και Αώου. Στα υψόμετρα 700m. – 1.000m συναντάται η παραμεσογειακή ζώνη ή ζώνη της χνοώδους δρυός (*Quercetalia rubescentis*), την οποία συγκροτούν θερμόφιλα δάση φυλλοβόλων ειδών δρυός, όπως είναι η πλατύφυλλη δρυς (*Quercus frainetto*), η ευθύφλοια δρυς (*Q. Cerris*), η μακεδονική δρυς (*Q. trojana*), η χνοώδης δρυς (*Q. rubescens*), το πουρνάρι (*Quercus coccifera*) και άλλα είδη δέντρων, όπως η οστρυά (*Ostrya carpinifolia*), ο γάβρος (*Carpinus orientalis*, *Carpinus betulus*.), η κρανιά (*Cornus mass*), ο φράξος (*Fraxinus ornus*) κ. ά. Παρότι έντονα επηρεασμένη από τον άνθρωπο παρουσιάζει ποικιλία οικοτόπων και ειδών.

Στα υψόμετρα 1.000m. – 1.600m συναντάται η ζώνη παραμεσογειακών κωνοφόρων (*Fagetalia*), την οποία συγκροτούν βαθύσκιωτα δάση οξιάς (*Fagus sylvatica*)

Λίμνες Φλέγκας

και οξιάς - ελάτης, όπως της υβριδογενούς ελάτης (*Abies borisii-regis*) και της μαύρης Πεύκης (*Pinus nigra*) η οποία αποτελεί το κυρίαρχο είδος της Βόρειας Πίνδου και έναν από τους οικοτόπους προτεραιότητας του Εθνικού Πάρκου επίσης συνδυασμοί μίξης των παραπάνω ειδών και ανάλογα πάντα με τις λοιπές οικολογικές συνθήκες δημιουργούν πληθώρα οικοσυστημάτων με πολύ υψηλό βαθμό βιογενετικής σταθερότητας. Η συγκεκριμένη ζώνη απλώνεται στις πλαγιές του Σμόλικα, στις βόρειες πλαγιές της Τύμφης, στη Βασιλίτσα, στο Αυγό, στις Μπάλτσες και στον Ζυγό, καθώς επίσης και στο Κεντρικό και Ανατολικό Ζαγόρι. Επίσης καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα του Εθνικού Δρυμού της Πίνδου (Βάλια Κάλντα), καθώς και τα δάση του Περιβολίου, της Κρανιάς, της Μηλιάς κ.ά.

Στα υψόμετρα 1.600m. – 2.000m συναντάται η ζώνη των ψυχρόβιων κωνοφόρων (*Vacinio-Picetalia*), με μοναδική

βιοκοινοτική εμφάνιση αυτή της λευκόδεσμης Πεύκης, κοινώς ρόμπολου (*Pinus heldreichii* ή *leucodermis*), τα δάση της οποίας έχουν μεγάλη οικολογική και οικονομική αξία για την περιοχή, συμβάλλοντας στην προστασία των εδαφών, στην παραγωγή νερού και στην προσφορά πολύτιμου ξύλου, ευκατέργαστου, κατάλληλου για ξυλογλυπτική, βαρελοποιία, κατασκευές κ.ά. Τα οικοσυστήματα αυτής της ζώνης συγκροτούν στις ψηλότερες κορυφές της Πίνδου τα φυσικά και ανθρωπογενή δασοόρια όπως στην περιοχή της Κατάρας, περιμετρικά σε όλες της κορυφές της Βάλια Κάλντα, στη Βασιλίτσα και στο Σμόλικα. Στη ζεστή κοιλάδα - Βάλια Κάλντα, αλλά και στις πλαγιές του όρους Φλέγγα, εμφανίζονται μικροί πληθυσμοί δασικής Πεύκης (*Pinus silvestris*), οι οποίοι είναι πιθανότατα υπολείμματα της τελευταίας περιόδου των παγετώνων.

Η ποικιλότητα οικοσυστημάτων και ειδών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον

σε αυτή τη ζώνη λόγω της σπανιότητάς της. Επίσης στα μεγάλα υψόμετρα πάνω από τα 2.000m συναντάται η ανωδασική ή εξωδασική ζώνη βλάστησης, στην οποία κυριαρχούν τα «στεπνόμορφα» βραχύδη λιβάδια, οι βραχόφιλες φυτοκοινωνίες των κάθετων ασβεστολιθικών βράχων και οι ασβεστολιθικοί λιθώνες, δηλαδή οι κινούμενες, σχετικά σταθεροποιημένες, σάρες. Τα εξωδασικά οικοσυστήματα απαντώνται στο Σμόλικα, στη Βασιλίτσα, στα όρη του Λύγκου, στην Τύμφη, στο Μιταικέλι και αποτελούν τους κατεξοχήν θερινούς βοσκότοπους των νομάδων κτηνοτρόφων. Εκτός από τις ανωτέρω ζώνες βλάστησης σε ορισμένες θέσεις όπου η παρουσία νερού είναι έντονη αναπτύσσονται εξαιρετικά πλούσια παρόχθια οικοσυστήματα, αποτελούμενα από υδρόφιλα ξυλώδη είδη, όπως ο πλάτανος (*Platanus orientalis*), το σκλήθρο (*Alnus glutinosa*), οι ιτιές (*Salix* spp.) κ.ά.

Σε ολόκληρη την περιοχή του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου απαντώνται 30 τύποι οικοτόπων, πέντε τύποι από αυτούς χαρακτηρίζονται από υψηλή οικολογική αξία και σπανιότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ περί διατήρησης οικοτόπων και ειδών αποτελούν τύπους οικοτόπων προτεραιότητας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται τα δάση της μαύρης Πεύκης (*Pinus nigra*), τα δάση των χαραδρών με φλαμουριές (*Tilia* sp.) και σφενδάμια (*Acer* sp.), τα δάση με ορεινούς αρκεύθους (*Juniperus foetidissima*), οι χλωώδεις διαπλάσεις με *Nardus* ποικίλων ειδών σε πυρρικά υποστρώματα και τα αλλουβιακά δάση με σκλήθρο (*Alnus glutinosa*) και άλλα είδη δέντρων. Ο πλούτος της χλωρίδας του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου

εκτιμάται ότι ξεπερνά τα 2.000 είδη, στα οποία περιλαμβάνονται εντυπωσιακά αγγιολούλουδα όπως τα πέντε είδη άγριου κρίνου με χαρακτηριστικό τον κρίνο ή λείριο το Χαλκηδονικό (*Lilium chalcedonicum*), ο νάρκισσος ο ποιητικός (*Narcissus poeticus*), οι απαράμιλλης ομορφιάς ορχιδέες (έχουν καταγραφεί έως σήμερα 52 είδη ορχεοειδών). Από τα είδη των ορχιδεών ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το είδος *Orchis* ή *Leucorchis frivaldii*, το οποίο αναφέρεται ως ενδημικό της Βαλκανικής, σπανίζει όμως στις γειτονικές χώρες. Στη Βάλια Κάλντα συναντάται σε μεγάλους πληθυσμούς στις πλαγιές της Φλέγκας.

Επίσης περιλαμβάνει πολλά ενδημικά είδη φυτών όπως η κενταύρια των Ορέων των Βλάχων (*Centaurea vlachorum*), η σιλένη της Πίνδου (*Silene pindicola*), η ονόσμα η ηπειρωτική (*Onosma epirotica*) κ.α. Άλλα αξιόλογα είδη φυτών με περιορισμένη γεωγραφική κατανομή στα όρια του Εθνικού Πάρκου είναι: η ραμόντα η σερβική (*Ramonda sebrica*), η εντομοφάγος πιγκουίκουλα η κρυσταλλοειδής (*Pinguicula crystallina* ssp. *hirtiflora*), η ίριδα η γερμανική (*Iris germanica*) κ.ά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χλωρίδα των βουνών με οφιολιθικό γεωλογικό υπόστρωμα, δηλαδή του Σμόλικα, της Βασιλίτσας, του Λύγκου, του Φλάμπορου κ.ά., καθώς περιλαμβάνει αρκετά φυτά που έχουν προσαρμοστεί να ζουν σε εδάφη με υψηλές συγκεντρώσεις μετάλλων, όπως: το άλυσσο του Σμόλικα (*Allysum smolicum*), η βιόλα η αλβανική (*Viola albanica*) και άλλα. Η χρήση φυτών για την θεραπεία διαφόρων ασθενειών είναι γνωστή από αρχαιολογικών χρόνων. Κατά τον 17ο έως

και 19ο αιώνα οι περίφημοι Βικογιατροί, πρακτικοί γιατροί που χρησιμοποιούσαν τα βότανα του Βίκου, περιπλανιόταν γιατρεύοντας κάθε πόνο στα Βαλκάνια, την Κωνσταντινούπολη και τη Ρωσία. Στα φυτά του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου με φαρμακευτικές ιδιότητες συγκαταλέγονται: η μέντα (*Mentha longifolia*), το φασκόμυλο (*Salvia officinalis*), το θυμάρι (*Thymus leucospermus*), το τσάι του βουνού (*Sideritis syriaca*), το βάλασμο ή υπερικό (*Hypericum perforatum*), το κώνειο (*Conium maculatum*), η φροξυλιά ή σαμπούκος (*Sambucus nigra*), το τίλιο (*Tilia parvifolia*), ο ίταμος (*Taxus baccata*) και πολλά άλλα.

Εξαιτίας του έντονου ανάγλυφου, της ποικιλίας των δασικών ειδών και των έντονων βροχοπτώσεων, έχουν δημιουργηθεί τα κατάλληλα ενδιαιτήματα για την ανάπτυξη πολλών ειδών μανιταριών, χαρακτηριστικά μόνο στην περιοχή των Γρεβενών έχουν καταγραφεί πάνω από 2.000 είδη. Τα πιο γνωστά εδώδιμα είδη των λιβαδιών και των βοσκοτόπων αποτελούν τα είδη του γένους *Agaricus* που ονομάζονται τοπικά κουκουμέλια, κουκουβάκοι ή πρόβεια. Στα δρυοδάση αφθονούν κιτρινούσκες (*Cantharellus cibarius*), καλογεράκια (*Boletus* spp.) και περδιομανίταρα ή ζαρκαδίσια (*Macrolepiota procera*). Στα πευκοδάση κοινά είδη είναι οι καροτίνες (*Lactarius* spp.) και στα ελατοδάση τα μουρτσέκια (*Morchella* spp.).

Όρλιακας

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΡΑΚΟΥΣ... ΣΤΟΝ ΛΥΓΚΑ, ΤΗΝ ΑΡΚΟΥΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΡΙΟΓΙΔΟ

Οι μύθοι σχετικά με την παρουσία δράκων στην περιοχή της Πίνδου ξεκινούν από την αρχαιότητα όταν σύμφωνα με την Ελληνική Μυθολογία ο Πίνδος, το όνομα του οποίου φέρει η οροσειρά, βασιλόπουλο που καταγόταν από την γενιά του Δία ή του Αιόλου, περιπλανώμενος στα βαθύσκιωτα δάση της οροσειράς συνάντησε τον δράκο, ένα θηρίο που κατέστρεφε τις σοδειές και τα κοπάδια. Ο Πίνδος προσφέροντάς του το κυνήγι, ως ένδειξη σεβασμού, τον έκανε φίλο του. Την ευγενική ψυχή του Πίνδου όμως ζήλεψαν τα αδέρφια του που τον σκότωσαν και άφησαν το άψυχο κορμί του στο δάσος. Ο δράκος που βρήκε τον νεκρό Πίνδο τον θρήνησε κι έδωσε στα δάση που τόσο αγάπησε το όνομά του, χαρίζοντάς του, με τον τρόπο αυτό, την αθανασία στις μνήμες.

Δρακόλιμνη Σμόλικά

Σύμφωνα με έναν άλλο μύθο που διηγούνται οι Σαρακατσάνοι κτηνοτρόφοι που έβοσκαν τα κοπάδια τους στα ορεινά λιβάδια του Πάπιγκου, στις Δρακόλιμνες του Σμόλικά και της Τύμφης κατοικούσαν δύο δράκοι, οι οποίοι ζώντας απέναντι και έχοντας μεγάλη έχθρα μεταξύ τους, μάλωναν συνεχώς. Ο δράκος της Τύμφης πετούσε στον αντίπαλό του γιγάντια κούτσουρα και κλαδιά κι ο δράκος του Σμόλικά του πετούσε άσπρες πέτρες. Έτσι εξηγούν το γεγονός ότι οι

κορυφές της Τύμφης είναι γυμνές, αφού ο δράκος της ξερίζωσε όλα τα δένδρα και τα πέταξε στον αντίπαλό του και στις μαύρες όχθες της Δρακόλιμνης της Τύμφης υπάρχουν σκόρπιες λευκές πέτρες. Τα κούτσουρα που πέταξε ο δράκος της Τύμφης στον δράκο του Σμόλικά, δεν είναι άλλα από τα αιωνόβια πεύκα που συναντάμε στις πλαγιές του Σμόλικά είναι οι λευκές πέτρες είναι τα ασβεστολιθικά (λευκά) πετρώματα της Τύμφης. Αντίστοιχα στην περιοχή της Βάλια Κάλ-

να ο μύθος αναφέρει ότι υπήρχαν δύο δράκοι που ζούσαν στις δύο αντικρινές κορφές, το Αβγό και τη Φλέγκα. Οι δράκοι αυτοί ήταν αδέρφια και ζούσαν μονιασμένοι, ώσπου μια μέρα, εκεί που πήγαιναν για κυνήγι, συνάντησαν μια πεντάμορφη κόρη και την αγάπησαν! Σαν μαγεμένοι όρμησαν πίσω της να την προφτάσουν, ενώ εκείνη έτρεχε έντρομη προς τη Φλέγκα για να γλυτώσει έκλαιγε και σκόνταφτε... και από τα δάκρυά της έγιναν οι λίμνες της Φλέγκας. Οι δύο δράκοι, στο μεταξύ, δε σταματούσαν να μολώνουν, θυμωμένοι η μάνα τους με όσα γίνονταν, βγήκε σαν αφρισμένο ρέμα από τη γη, όπου ζούσε κρυμμένη. Έτσι γεννήθηκε η Βάλια Κάλντα!

Σήμερα η άγρια πανίδα του Εθνικού Πάρκου της Βόρειας Πίνδου είναι πλούσια τόσο σε συνολικό αριθμό όσο και στην παρουσία σπάνιων και προστατευόμενων ειδών. Εμβληματικά είδη του αποτελούν η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*) και το αγριόγινδο (*Rupicapra rupicapra balcanica*), τα οποία διατηρούν στην περιοχή τον μεγαλύτερο πληθυσμό τους στην Ελλάδα. Άλλα μεγάλα θηλαστικά της ηπειρωτικής Ελλάδας είτε σπάνια όπως ο λύκος (*Canis lupus*), ο αγριόγατος (*Felis sylvestris*), η βίβρα (*Lutra lutra*), και το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), είτε περισσότερο κοινά, όπως το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), παρουσιάζουν αξιόλογους πληθυσμούς στην περιοχή. Επίσης στην περιοχή υπάρχουν ενδείξεις για σποραδική παρουσία του λύγκα (*Lynx lynx*), του μεγαλύτερου αιλουροειδούς της Ευρώπης. Άλλα μικρότερα θηλαστικά που απαντώνται στο Εθνικό Πάρκο είναι: η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο ασβός (*Meles meles*), ο λαγός (*Lepus capensis*), ο σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), ο σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), το σπάνιο δασοκούναβο (*Martes martes*), πολλά μικροθηλαστικά και αρκετά είδη νυχτερίδων. Συνολικά στο Εθνικό Πάρκο απαντώνται περί τα 60 είδη θηλαστικών. Από το σύνολο των 186 ειδών πουλιών της περιοχής, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αρπακτικά πουλιά και κυρίως ο παγκοσμίως απειλούμενος με εξαφάνιση ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*) ή όπως ονομάζεται τοπικά «κουκάλογο» ή τυροκόμος ή μπάζιος, ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), ο πετρίτης (*Falco peregrinus*), ο σταυραετός (*Hieraetus pennatus*), ο φιδαιτός (*Circaetus gallicus*) και ο χρυσογέρακας (*Falco biarmicus*).

Επίσης αξιόλογη είναι η παρουσία δρυοκολαπτών, όπως ο μεγάλος μαύρος δρυοκολάπτης (*Dryocopus martius*), ο σταχτής δρυοκολάπτης (*Picus canus*), ο λευκονώτης (*Dendrocopos leucodonotus*) κ.α. Στο Εθνικό Πάρκο συναντώνται άλλα σημαντικά είδη, όπως η ορεινή πέρδικα (*Alectoris graeca*), η βουνοπασιδίτσα (*Parus montanu*), η τοιχοδόρομα (*Tichodroma muraria*), ο νεροκάτσυφας (*Cinclus cinclus*), ο μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*), η χιονάδα (*Eremophilla alpestris*), ο χιονόστρουθος (*Montifrigillani valis*) κ.ά.

Στα 30 είδη ερπετών του Εθνικού Πάρκου συγκαταλέγονται 16 είδη σαύρας, 10 είδη φιδιού και 4 χελώνας. Ενδεικτικά αναφέρουμε την παρουσία της κερκυραϊκής σαύρας (*Algyroides nigropunctatus*), του σπιτόφιδου (*Elaphequadrilineata*) και της κρασπεδωτής χελώνας (*Testudo marginata*). Από τα 14 είδη αμφιβίων που συναντώνται στο Εθνικό Πάρκο, σημειώνουμε την παρουσία της σαλαμάνδρας (*Salamandra salamandra*), του χωματόφρυνου (*Bufo bufo*), του πρασινόφρυνου (*Bufo viridis*) και του αλπικού τρίτωνου (*Triturus alpestris*). Ειδικά η παρουσία του τελευταίου γίνεται εύκολα αντιληπτή μια και ζει σε μικρές αποικίες σε διάσπαρτες λιμνούλες και μικρές συγκεντρώσεις νερών στα μεγάλα υψόμετρα των βουνών του Εθνικού Πάρκου, όπως για παράδειγμα στις Δρακόλιμνες του Σμόλικα και της Τύμφης και στις λίμνες της Φλέγγας.

Στα ποτάμια και τα ρέματα του Εθνικού Πάρκου ζουν 17 είδη ψαριών. Από αυτά 12 είδη απαντώνται στη λεκάνη απορροής του ποταμού Βενέτικου στα βορειοανατολικά του Εθνικού Πάρκου και άλλα 12 στη λεκάνη απορροής των ποταμών Αώου, Βοιδομάτη και Σαραντάπορου. Αξίζει να αναφέρουμε το ενδημικό είδος του ποταμού Αώου, τον πινδοβίνο (*Barbus lapindus*), τον σπάνιο για την Ελλάδα χειλά (*Pachychilon pictum*), που συναντάται στο σύμπλεγμα του ποταμού Αώου και των παραποτάμων του, καθώς και τα περισσότερο κοινά είδη, όπως είναι η πέστροφα (*Salmo trutta*), ο κέφαλος των γλυκών νερών (*Leuciscus cephalus*), το σαρτάρι (*Chondrostoma nasus*) και η μπριάνα (*Barbus peloponnesius*).

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ

Στα ορεινά δασικά οικοσυστήματα της Βόρειας Πίνδου διατηρείται για πολλούς αιώνες μια θαυμαστή σχέση ισορροπίας συμβίωσης ανάμεσα στη φύση και τον άνθρωπο. Η ιστορία της ανθρώπινης κατοίκησης της περιοχής ξεκινά από την παλαιολιθική εποχή (14.000 π.Χ.), όπως φανερώνουν ευρήματα, σε φυσικά κοιλάματα βράχων στις όχθες του ποταμού Βοϊδομάτη. Μεταγενέστερα αρχαιολογικά δεδομένα από τον Ελαφότοπο και το οροπέδιο των Κάτω Πεδινών (1.200 π. Χ.), αλλά και ευρήματα από τη Βίτσα (9ος - 4ος αι. π.Χ.) μαρτυρούν την κατοίκηση της περιοχής από οικογένειες νομάδων κτηνοτρόφων, οι οποίοι μετακινούνταν κατά τη διάρκεια του χειμώνα στα χειμαδιά των ακτών του Ιονίου.

Κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (330 - 167 π.Χ.), λείψανα από φρούρια και οχυρά μαρτυρούν την ύπαρξη οργανωμένων οικισμών, καθώς και σημαντικών διαβάσεων που ένωναν την ορεινή Ήπειρο με τον υπόλοιπο κόσμο. Στο δυτικό τμήμα της Βόρειας Πίνδου σώζονται τα ερείπια οχυρώσεων της εποχής, ενώ στο ανατολικό τμήμα της περιοχής, τα αρχαιολογικά δεδομένα (π.χ. αρχαία ακρόπολη, νεκροταφείο και νεκροπόλεις στην περιοχή του χωριού Σπήλαιο και ερείπια κάστρου στο χωριό Πρόσβορο) μαρτυρούν τη συνεχή κατοίκηση από την εποχή του σιδήρου έως και τη βυζαντινή εποχή. Στην περιοχή των Γρεβενών, οι αρχαίοι οικισμοί βρίσκονται διάσπαρτοι στην περιοχή από τον Βούρινο έως τα βάθη των Χασίων και τους πρόποδες της Πίνδου. Πάνω σε αυτόν τον οικιστικό καμβά, οι Μακεδόνες βασιλείς ιδρύουν ή ενισχύουν μικρά οχυρά, όπως το Καστρί που ανασκάπτεται τα τελευταία έτη στο Πολυνέρι Γρεβενών. Μετά την καταστροφή της Ηπείρου από τους Ρωμαίους (167 π.Χ.), η απουσία αρχαιολογικών ευρημάτων υποδηλώνει πιθανότατα την ερήμωσή της. Κατά τη διάρκεια της παλαιοχριστιανικής (4ος - 6ος αι. μ.Χ.), πρώιμης και μέσης βυζαντινής περιόδου (9ος αι. - 1204 μ.Χ.), από την ευρύτερη περιοχή διέρχονται διάφορες φυλές από βορειότερα, όπως Βησιγότθοι, Ούννοι, Βούλγαροι, Σλάβοι και τέλος Νορμανδοί. Γνωστά μνημεία της μέσης βυζαντινής περιόδου αποτελούν οι τρεις μονές κατά μήκος της κεντρικής οδικής αρτηρίας της εποχής, του λεγόμενου «Βασιλικόδρομου», οι οποίες σύμφωνα με την παράδοση κτίσθηκαν από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνο Δ΄ Πωγωνάτο: η Μονή Μολυβδοσκέπαστου στη συμβολή των ποταμών Αώου και Σαραντάπορου

(εκτός του Εθ. Πάρκου), η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στην Κλειδωνιά και η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Βοτσάς, ανάμεσα στα χωριά Γρεβενί και Δόλιανη.

Η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής θα αρχίσει την εποχή του Δεσποτάτου της Ηπείρου (1204) και θα κορυφωθεί την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας (1430-1830). Τα χωριά του Ζαγορίου, συνθηκολογούν με τον Σινάν Πασά, ενώ στο Μέτσοβο δίδονται σημαντικά προνόμια, με σκοπό την εξασφάλιση του ελέγχου της ορεινής διαβάσεως του Ζυγού. Έτσι, οι δύο περιοχές εξασφάλισαν καθεστώς αυτονομίας και αυτοδιοίκησης, το οποίο, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του εμπορίου, τις οδηγεί σε μεγάλη οικονομική, πολιτιστική και πνευματική άνθηση. Πολλοί ευεργέτες και σπουδαίοι πνευματικοί άνθρωποι της χώρας κατάγονται από την περιοχή του Ζαγορίου και του Μετσόβου. Επιπλέον, η ακμή της κτηνοτροφίας στο Μέτσοβο κατά τον 17ο αιώνα, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του εμπορίου, οδήγησε στον μετασχηματισμό ενός αρχικά κτηνοτροφικού χωριού σε βιοτεχνικό κέντρο. Οι Ζαγορίσιοι, την ίδια περίοδο, αλλά κυρίως από τα μέσα του 18ου αιώνα, μετανάστευσαν στην Πόλη, στη Μικρά Ασία, στη Βενετία, στη Ρώμη, στις χώρες γύρω από το Δουάβη, στη Ρωσία, την Αυστροουγγαρία, την Αφρικανική Ήπειρο κι αργότερα στην Αμερική, αναζητώντας μια καλύτερη μοίρα που δεν μπορούσε να τους εξασφαλίσει η φτωχή ορεινή γη. Με τρόπο ανάλογο, στα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας, την ίδια περίοδο, παρατηρείται στροφή από τη γεωργία και την οικόσιτη κτηνοτροφία, που συντηρούσαν τις μικρές κοινότητες της εποχής, σε τεχνικές δραστηριότητες. Όπως η ίδια

Πάπιγκο

η λέξη «Μαστοροχώρια» μαρτυρά, με αφετηρία την τέχνη του χτίστη, αναπτύσσεται ένας καταμερισμός ειδικοτήτων ανά χωριό. Λιθοξόοι από την Πυρσόγιαννη, ζωγράφοι από τους Χιονιάδες, ταλιαδόροι (ξυλογλύπτες) από τον Γοργοπόταμο (Τούρνοβο) μετακινούνται σε διάφορα σημεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ακόμη και εκτός των ορίων της, χτίζοντας σπίτια, εκκλησίες και γεφύρια. Πολλά από τα αριστουργήματα της τέχνης τους μπορεί να θαυμάσει κανείς σήμερα και στους οικισμούς που βρίσκονται μέσα στο Εθνικό Πάρκο.

Εκτός από τους μόνιμα εγκατεστημένους πληθυσμούς, νομάδες κτηνοτρόφοι, Βλάχοι και Σαρακατσάνοι, ακολουθώντας αρχαίους δρόμους μετακινούνται με τα κοπάδια τους από τις θερινές βοσκές, στις βουνοκορφές της Πίνδου, σε χειμαδιά στα πεδινά και παράλια της Ηπείρου, της Θεσσαλίας ή της Μακεδονίας. Διατηρώντας έτσι αυτό το αρχέγονο μοντέλο ζωής, το οποίο χαρακτηρίζεται από έλλειψη μόνιμης και σταθερής κατοικίας, στο χρόνο για σχεδόν τρεις χιλιετίες. Αντίστοιχη άνθιση του εμπορίου και της οικονομίας κατά τον 18ο αιώνα γνωρίζουν και τα Γρεβενά. Το Γεφύρι του Πασά στον Αλιάκμονα είδε τα караβάνια των Βλάχων εμπόρων και των Κουπατσαραιών αγωγιστών να πληθαίνουν, καθώς τα προϊόντα της Πίνδου έφθασαν μέχρι τις αγορές της Αυστροουγγαρίας και της Ρωσίας.

ΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ

Στα δασικά οικοσυστήματα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου ιδρύθηκαν και συνεχίζουν μέχρι σήμερα να λειτουργούν αρμονικά και να αποτελούν πόλους έλξης και σημεία αναφοράς 82 οικισμοί, πλαισιωμένοι από πληθώρα θρησκευτικών και άλλων μνημείων. Εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου περιλαμβάνονται 68 οικισμοί και άλλοι 14 βρίσκονται στα όρια αυτού και διακρίνονται σε πέντε ανθρωπογεωγραφικές, ιστορικές – πολιτισμικές ενότητες. Το Ζαγόρι αποτελεί την πρώτη ενότητα με 36 από τα 46 χωριά του εντός του Εθνικού Πάρκου και 5 οικισμούς, οι οποίοι μπορεί να είναι εκτός, αλλά έχουν εντός τις προστατευόμενης περιοχής μεγάλες εκτάσεις τους. Ως απομεινάρια της περιόδου ακμής (Οθωμανική κυριαρχία), ιδιωτικές πολυτελείς λίθινες οικίες με πλούσιο εσωτερικό διάκοσμο, δημόσια κτήρια, αριστουργηματικές εκκλησίες και μονές, υποδομές όπως τα ξακουστά γεφύρια της περιοχής, βρύσες, σκάλες και καλντερίμια μαρτυρούν την πλούσια οικονομική, πνευματική και κοινωνική ζωή του παρελθόντος και την ευμάρεια των πληθυσμών της περιοχής. Σήμερα οι κύριες ασχολίες των κατοίκων του Ζαγορίου είναι ο τουρισμός, η κτηνοτροφία, η γεωργία και η δασοπονία.

Οι οικισμοί της Περιφερειακής Ενότητας των Γρεβενών αποτελούν την δεύτερη ενότητα η οποία περιλαμβάνει τα 5 ορεινά Βλαχοχώρια: Σαμαρίνα, Σμίξη, Περιβόλι, Αβδέλλα και Κρανιά, χτισμένα στις πλαγιές του Σμόλικα, της Βασιλίτσας και του Λύγκου, οι κάτοικοι των οποίων ασχολούνται κυρίως με τη μετακινούμενη κτηνοτροφία, τη δασοπονία και τα τελευταία χρόνια με τον τουρισμό. Επίσης περιλαμβάνει τα χωριά των Κοπατσαραιών, με 14 οικισμούς εντός του Εθνικού Πάρκου και 5 στα όρια αυτού, πήραν το όνομά τους από την βλάχικη λέξη κουπάτσι που σημαίνει δρυς, καθώς όλοι οι οικισμοί είναι χτισμένοι στη ζώνη της δρυός. Κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, ενώ στο παρελθόν πολλοί ασκούσαν το επάγγελμα του αγωγιστή ή κυρατζή (μετακίνηση ανθρώπων ή προϊόντων με υποζύγια επί πληρωμή). Η περιοχή της Κόνιτσας αποτελεί την τρίτη ενότητα με 12 από τα 43 χωριά της περιοχής να βρίσκονται εντός του Εθνικού Πάρκου και 3 στα όρια αυτού. Οι κάτοικοι των οικισμών της Κόνιτσας ασχολούνται με την κτηνοτροφία, την γεωργία, την οικοδομική τέχνη, την δασοπονία και τελευταία με τον τουρισμό. Η περιοχή του Μετσόβου αποτελεί την τέταρτη ενότητα με τον οικισμό της Μπλέας να βρίσκεται εντός του Εθνικού Πάρκου και τον οικισμό της Χρυσοβίτσας στα όρια της έκτασής του. Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων της περιοχής είναι η δασοπονία, ξυλογλυπτική, η γεωργία (π.χ η καλλιέργεια της πατάτας στη Χρυσοβίτσα), η κτηνοτροφία και τελευταία ο τουρισμός.

Ο ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου - Αώου και Πίνδου ιδρύθηκε το 2002 με τον Ν. 3044 είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, κοινωνοφελούς χαρακτήρα και η κύρια αποστολή του είναι η διοίκηση και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Ως διαχείριση ορίζεται το σύνολο των ενεργειών και μέτρων που είναι απαραίτητα για την προστασία, οργάνωση και λειτουργία της περιοχής στοχεύοντας παράλληλα στην ανάδειξη όλων των αξιών της (οικολογικών, αισθητικών, ιστορικών, πολιτιστικών, οικονομικών κ.α.), χωρίς να παραγνωρίζεται ο κύριος στόχος που είναι η προστασία της.

Ο Φορέας Διαχείρισης διοικείται από ενδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο συμμετέχουν, εκπρόσωποι των συναρμόδιων υπουργείων, των οικείων Περιφερειών και Δήμων, ειδικοί επιστήμονες, παραγωγικές οργανώσεις, μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και εποπτεύεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Ως έδρα του έχει ορισθεί ο Δήμος Γρεβενών ενώ οι Διοικητικές Υπηρεσίες του, από το Φεβρουάριο του 2007, στεγάζονται και λειτουργούν στο Παράρτημα των Ασπραγγέλων του Δ. Ζαγορίου, στην Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων. Στον Φορέα σήμερα απασχολούνται 10 άτομα επιστημονικό προσωπικό, 8 φύλακες και 7 ξεναγοί.

Υπό την εποπτεία του λειτουργούν 5 Κέντρα Πληροφόρησης σε κομβικά σημεία του Εθνικού Πάρκου (Ασπράγγελοι, Μέτσοβο, Μαυραναίοι, Βοβούσα και Πάπιγκο) ενώ στο προσεχές μέλλον σχεδιάζεται η λειτουργία και Κέντρου Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά του Δ. Κόνιτσας. Λειτουργεί επίσης τέσσερα Κλιμάκια φύλαξης με περιοχές ευθύνης το Ζαγόρι, την Κόνιτσα, το Μέτσοβο και την περιοχή των Γρεβενών. Η υλοποίηση του πολυδιάστατου έργου του Φορέα Διαχείρισης οδηγεί στην σταδιακή εδραίωσή του και την αποδοχή του ρόλου του στην περιοχή. Το έργο του έχει περιβαλλοντική διάσταση και υλοποιείται αναπτύσσοντας συνεργασίες με όλους τους συναρμόδιους φορείς, για την αποτελεσματική προστασία και κατάλληλη αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων του Εθνικού Πάρκου, παρέχοντας γνωμοδοτήσεις για έργα που σχεδιάζονται εντός της προστατευόμενης περιοχής και υλοποιώντας ετήσια Σχέδια Επόπτευσης - Φύλαξης αυτής.

Έχει οικολογική διάσταση η οποία εστιάζεται στην εκπόνηση του Σχεδίου Διαχείρισης της περιοχής το οποίο αποτελεί το κυριότερο εργαλείο για την διαχείριση της και στο σημαντικότερο έργο του σχεδιασμού και της υλοποίησης του Σχεδίου Επιστημονικής Παρακολούθησης (Monitoring) της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας του Εθνικού Πάρκου με βάση το οποίο μπορεί να εκτιμηθεί το αποτέλεσμα της διαχείρισης. Επιπλέον, το έργο του αποκτά οικονομική διάσταση επιδιώκοντας την συνεργασία με παραγωγικούς και άλλους φορείς, που δραστηριοποιούνται εντός της προστατευόμενης περιοχής και αποσκοπώντας στην πρόωθηση μιας ισόρροπης, αλλά βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Τέλος, το έργο του Φορέα Διαχείρισης έχει κοινωνική διάσταση η οποία αναπτύσσεται υλοποιώντας το ετήσιο Σχέδιο Ανάδειξης & Πρόγραμμα Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας και των επισκεπτών του Εθνικού Πάρκου.

Επιδιώκοντας την εξωστρέφεια και την προβολή της προστατευόμενης περιοχής και του έργου του ο Φορέας Διαχείρισης έχει δημιουργήσει έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό το οποίο διατίθεται δωρεάν από τα Κέντρα Πληροφόρησης στους επισκέπτες και τους κατοίκους της περιοχής. Επίσης το ίδιο υλικό παρουσιάζεται στις τουριστικές εκθέσεις του εσωτερικού και εξωτερικού με την συνεργασία των οικείων Περιφερειών και Δήμων της περιοχής.

Στο πλαίσιο της προβολής και της ανάδειξης των ιδιαίτερων αξιών του Εθνικού Πάρκου, έχει καθιερωθεί η διοργάνωση από το Φορέα Διαχείρισης εκδηλώσεων όπως οι πεζοπορικές διαδρομές για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος, στις αρχές Ιουνίου, με την συνοδεία και την ξενάγηση του προσωπικού του ενώ αποτελεί θεσμό η εκδήλωση για την Γιορτή των Πουλιών, το πρώτο Σαββατοκύριακο του Οκτώβρη, με τις παρατηρήσεις πουλιών, τις κατασκευές και τα περιβαλλοντικά παιχνίδια για τους μικρούς του φίλους. Θετική ήταν επίσης η ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας και των επισκεπτών του Εθνικού Πάρκου στη φιλοξενία εκθέσεων, με θέματα της προστατευόμενης περιοχής, στους χώρους των Κέντρων Πληροφόρησης, καθώς και στην παρουσία και αρωγή του Φορέα Διαχείρισης σε πλήθος εκδηλώσεων που διοργανώνονται από φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τοπικούς Συλλόγους.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της ανάπτυξης ενός ανοικτού διαλόγου με σκοπό την ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας και την εξεύρεση δυνατοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής, ο Φορέας Διαχείρισης πραγματοποιεί συναντήσεις με ομάδες του τοπικού πληθυσμού όπως για παράδειγμα οι τουριστικοί επιχειρηματίες, οι κτηνοτρόφοι και γεωργοί κ.α. που δραστηριοποιούνται στην προστατευόμενη περιοχή. Ενώ στοχεύοντας στην αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με τα είδη της άγριας πανίδας (αρκούδα, λύκο) προχώρησε στην δωρεάν παραχώρηση για ένα έτος ηλεκτροφόρων περιφράξεων σε κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους της περιοχής και τη διάθεση κουταβιών ελληνικού ποιμενικού σκύλου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Φορέας Διαχείρισης στοχεύοντας στις δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης μαθητών, δημιούργησε και διανέμει δωρεάν στα σχολεία της ευρύτερης περιοχής και όχι μόνο, ειδικό Πακέτο Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης με τίτλο «Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου. Ας μάθουμε...» σε παιζου-

με...», το οποίο περιλαμβάνει επιλεγμένες δραστηριότητες, ειδικά σχεδιασμένες για παιδιά σχολικής ηλικίας (6-12 ετών) με στόχο την γνωριμία τους με την προστατευόμενη περιοχή. Επιπλέον υλοποιεί Προγράμματα Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Εκδόρμες Ερμηνείας Περιβάλλοντος, με θεματολογία σχετική με τους οικισμούς, το νερό, τη βλάστηση, τα βότανα, τους αρχαιολογικούς χώρους κ.α., ενώ τα αρμόδια στελέχη του πραγματοποιούν επισκέψεις στους χώρους των σχολείων, παρουσιάζοντας τα προστατευόμενα είδη, χλωρίδας και πανίδας, του Εθνικού Πάρκου.

KENTRA ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

Ο επισκέπτης του Εθνικού Πάρκου προκειμένου να κατανοήσει και να ερμηνεύσει την έννοια της προστατευόμενης περιοχής καθώς και να αντλήσει ουσιαστική γνώση για τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο που αυτό διαθέτει πρέπει να ξεκινήσει την περιήγηση του στην περιοχή επισκεπτόμενος ένα από τα πέντε Κέντρα Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου. Στους χώρους των οποίων παρουσιάζονται εκθέματα και γίνονται προβολές για το φυσικό περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου, για την μοναδική αρχιτεκτονική, την ιστορία και τη λαογραφία της περιοχής ενώ όλα διαθέτουν την δυνατότητα ξενάγησης οργανωμένων ομάδων επισκεπτών, όπως group τουριστών, ΚΑΠΗ, σχολεία, Πανεπιστήμια κ.ά. Οι επισκέπτες τους προμηθεύονται δωρεάν έντυπο υλικό, ενημερώνονται,

ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, για τα αξιοθέατα, τις θέσεις παρατήρησης, τις πεζοπορικές διαδρομές, τα μνημεία και γενικά για τις δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου κατά τη διάρκεια παραμονής τους σε αυτό.

► Κέντρο Πληροφόρησης Ασπράγγεων

Τηλ. - Fax: +30 26530 22241

e-mail: kprasrag@otenet.gr

► Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου

Τηλ.: +30 26530 22241

► Κέντρο Πληροφόρησης Βοβούσας

Τηλ.: +30 26560 22811

Fax: +30 26560 22843

e-mail: kpvovoussas@gmail.com

► Κέντρο Πληροφόρησης Παπίγκου

Τηλ.: +30 26530 22241

► Κέντρο Πληροφόρησης Μαυρανείων

Τηλ.: +30 24620 87563

Fax: +30 24620 87564

e-mail: kprmauran@gmail.com

Περιοχή Ζαγορίου

- Θέση «Οζιά» στο Μονοδένδρι.
- Ι.Μ. Αγ. Παρασκευής στο Μονοδένδρι.
- Θέση «Μπελόνη» στο Βραδέτο.
- Παρατηρητήριο στον οικισμό Βίκος

Περιοχή Κόνιτσας

- Θέση θέας από την Δρακόλιμνη Σμόλικα προς τις κορυφές του όρους Σμόλικα (2637m.) και την ευρύτερη περιοχή
- Προφήτης Ηλίας (Άνω Κόνιτσα)
- Εξωκλήσι Αγίας Βαρβάρας (Κόνιτσα)

Περιοχή Μετσόβου (Βάλια Κάλντα)

- Θέση θέας από την κορυφή Φλέγκα του όρους Λύγκας προς την τεχνητή λίμνη των πηγών Αώου, τον Εθνικό Δρυμό Πίνδου (Βάλια Κάλντα) καθώς και τις υποαλπικές λίμνες της Φλέγκας.
- Θέση θέας από την κορυφή Αυτιά του όρους Λύγκας προς την τεχνητή λίμνη των πηγών Αώου και τον Εθνικό Δρυμό Πίνδου (Βάλια Κάλντα).

Περιοχή Γρεβενών

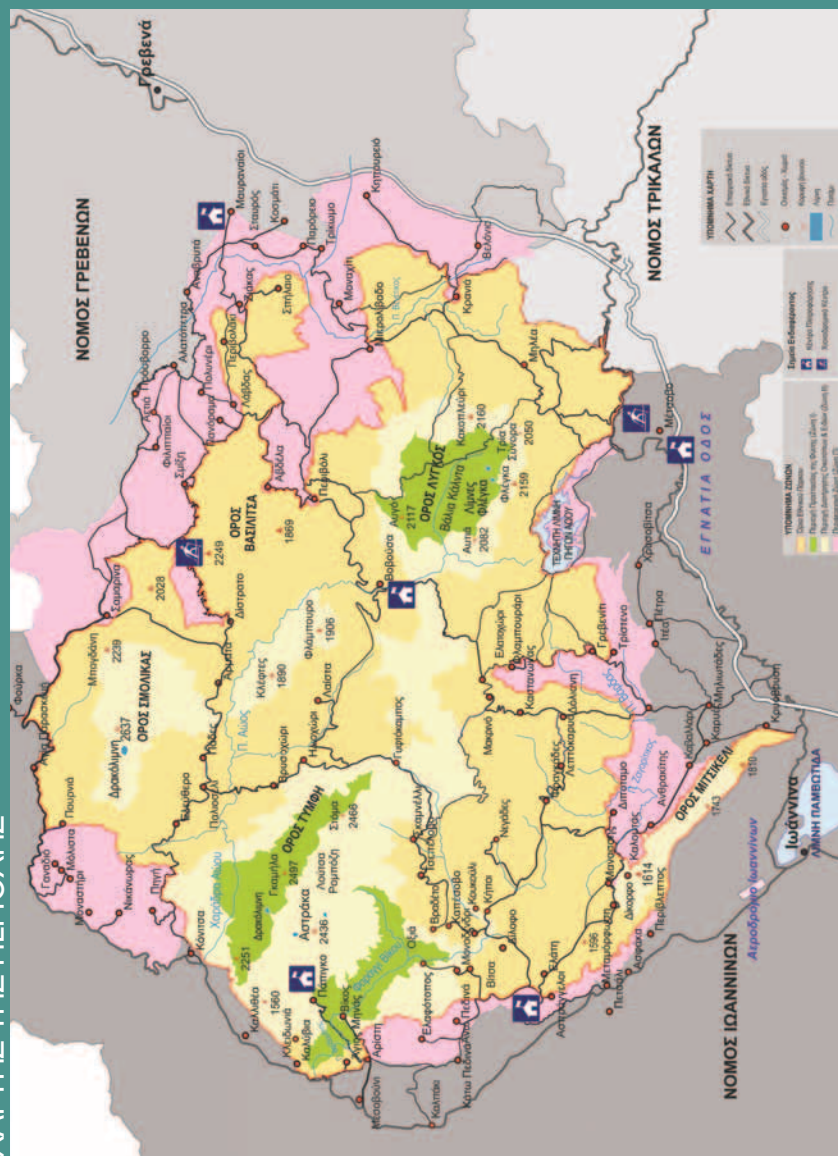
- Θέση θέας - αναψυχής στην είσοδο του οικισμού Σπήλαιο, πάνω στο όρος Όρλιακας.
- Θέση θέας - αναψυχής στο εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, σε υψόμετρο 1.384m, κοντά στον οικισμό Προσβόρου.
- Θέση αναψυχής στην «Κουρούνα» έξω από το χωριό Φιλιππαίοι.
- Θέση αναψυχής στη «Βρύση Καραστέργιος», στον δρόμο Ζιάκα - Περιβολίου.
- Θέση αναψυχής «Εξαρχος» στον δρόμο Ζιάκα - Περιβολίου.

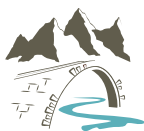

Γεφύρι του Κλέφτη

Βιβλιογραφία

- Βέργος Στ. 1995. Ορχιδέες της Κεντρικής και Βόρειας Πίνδου.
- Dr. Annie Rassios, Γεωλόγος του ΙΓ-MEM Δυτικής Μακεδονίας.
- Παπαϊωάννου Χ. 2001. Προστατευόμενη Περιοχή Βόρειας Πίνδου. Ήπειρος Α.Ε. Ιωάννινα
- Κατσακιώρη Μ. και Καλλιόπη Στ. 2013. Πακέτο δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης μαθητών «Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου. Ας μάθουμε... ας παίξουμε...». Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου - Αώου και Πίνδου & Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Θέρμη.

Βόρεια Πίνδος

Εθνικό Πάρκο

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΡΥΜΩΝ
ΒΙΚΟΥ – ΑΩΟΥ & ΠΙΝΔΟΥ

Κείμενα: Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου
Φωτογραφίες: Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου,
Β. Συκάς, Στ. Οικονόμου, Στ. Βέργος, Ι. Τζατζάνης,
Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Γρεβενών
Σχεδιασμός Εντύπου: Next Com Α.Ε.
Εκτύπωση: Σχήμα - Χρώμα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΠΕΡΑΑ
Εθνικό Πρόγραμμα
Ενέργειας και Περιβάλλοντος

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης